

Kayserili Şeyh Refâhî'nin
Kenzü'r-Rumûz Fi't-Tasavvuf Adlı Mesnevisi
TASAVVUFUN GİZLİ HAZİNELERİ

Şenel ASLAN - Nasi ASLAN

© Copyright 2023

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademişyen Kitabevi AŞ'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanhığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN 978-625-399-461-7	Yayın Koordinatörü Yasin DİLMEN
Kitap Adı Kayserili Şeyh Refâhî'nin Kenzü'r-Rumûz Fî't-Tasavvuf Adlı Mesnevisi TASAVVUFUN GİZLİ HAZİNELERİ	Sayfa ve Kapak Tasarımı Akademişyen Dizgi Ünitesi
Editör Dr. Derviş DOKGÖZ ORCID iD: 0000-0002-0891-0696	Yayıncı Sertifika No 47518
Yazarlar Şenel ASLAN ORCID iD: 0000-0003-3314-3510 Nasi ASLAN ORCID iD: 0000-0002-0871-5102	Baskı ve Cilt Vadi Matbaacılık
	Bisac Code REL037000
	DOI 10.37609/akya.2883

Kütüphane Kimlik Kartı
Aslan, Şenel . Aslan, Nasi.

Kayserili Şeyh Refâhî'nin Kenzü'r-Rumûz Fî't-Tasavvuf Adlı Mesnevisi
Tasavvufun Gizli Hazinesi / Şenel Aslan, Nasi Aslan, editör : Derviş Dokgöz.
Ankara : Akademişyen Yayınevi Kitabevi, 2023.
272 s. : 160x235 mm.
Kaynakça ve Sözlük var.
ISBN 9786253994617
1. Din.

GENEL DAĞITIM
Akademişyen Kitabevi AŞ

Halk Sokak 5 / A
Yenişehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Yazma eserler İslam medeniyetinin önemli yapıtları arasında yer alıp bu tür eserlerin günümüze kazandırılması öncelikle kültür tarihimiz açısından çok önemlidir. Araştırma konumuz olan *Kenzü'r-Rumûz fi't-Tasavvuf* adlı eser de da yazma bir eser olup bilindiği kadarıyla üzerinde şimdiye dek akademik bir çalışma yapılmamıştır. Nüsha üzerindeki kayıttan eserin Kayserili Şeyh Refâhî'ye ait olduğu anlaşılan ve mesnevi tarzında manzum olarak kaleme alınan Tasavvufa dair bu eseri araştırma konusu edinerek öncelikle bilim dünyasına kazandırmayı amaçladık. Bu amaçla Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalında bu eser üzerine bir yüksek lisans tezi çalışması hazırlamış bulunmaktayız. Bu çalışma kapsamında eser, evveleminde Latin harflerine aktarılmış, sonrasında dizeleri günümüz Türkçesine çevrilmiş ve temel tasavvuf konularına dair görüşleri tarafımızdan başlıklar altında ele alınarak değerlendirilmiştir. Şu an ise bu çalışma bir kitap halinde basıma hazırlanarak onun geniş okur kitleleriyle buluşturulması amaçlanmış ve bu kitap ortaya çıkmıştır.

Bu kitabın birinci bölümünde Kayserili Şeyh Refâhî'nin *Kenzü'r-Rumûz fi't-Tasavvuf* adlı eserinde dile getirdiği tasavvufun ana konularına dair görüşleri bazı örnek mısralar perspektifinde incelenerek onun tasavvufî görüşleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu şekilde ortaya konulan yorum ve değerlendirmelerle alana dair daha geniş çalışmalara zemin oluşturulması amaçlanmıştır.

Kitabın ikinci bölümünde ise yazarın *Kenzü'r-Rumûz fi't-Tasavvuf* adlı manzum eserin metninin transkripsiyonu aslına uygun olarak yapılmış ve nazım şeklinde Latin alfabesi ile yazılmıştır.

Kitabımızın üçüncü bölümünde ise eserin anlaşılmasını kolaylaştırmak amacıyla günümüz Türkçesine çevrisi yapılmıştır. Bu kısımda orijinal eser özelliği kaybolmaması için nazım şeklinde yazılış tercih edilmiştir.

Kayserili Şeyh Refâhî'nin yalnızca Leipzig Üniversitesi Kütüphanesi İslam El Yazmaları Bölümünde bulunan ve günümüze kadar ortaya çıkarılmamış olan bu eserinin, transkripsiyonunun yapılması ve bu eser çerçevesinde tasavvufî görüşlerinin orataya çıkarılmış olmasının, tasavvuf alanındaki çalışmalara önemli bir zenginlik katacağı kanaatineyiz.

Ekim 2023 ADANA

KISALTMALAR

- Bkz.** : Bakınız
c. : Cilt
Çev. : Çeviren
DİA. : Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
Hız. : Hazreti
haz. : Hazırlayan
ö. : Ölümü/Vefatı
s. : Sayfa
ss. : Sayfa sayısı
thk. : Tahkik
TDV. : Türkiye Diyanet Vakfı
vr. : Varak
Yz. : Yazma

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
1. Konunun Önemi	1
2. Araştırmanın Amacı	2
3. Araştırmanın Yöntemi	3
4. Çalışma İle İlgili Kaynaklar ve İlgili Araştırmalar	4
BÖLÜM 1	
ŞEYH REFAHÎ VE MESNEVÎSİNİN GENEL MUHTEVASI	5
1.1. Eserin Genel Tanıtımı	5
1.1.1. Eserin Fizikî Özellikleri	5
1.1.2. Dil ve Üslûp	6
1.1.3. Eserin Müellifi	7
1.3.1.1. Hüseyinî Sâdât el-Gûri'nin Hayatı ve Eserleri	8
1.1.4. Refâhî'nin Eserinin Konusu	12
1.1.5. Eserin Telif Sebebi	17
1.2. Eserin Genel Muhtevası	18
1.2.1. Nasihat	18
1.2.2. Aşk ve Özellikleri	20
1.2.3. Nefsi Terk Etmek/Namaz?	22
1.2.4. Zekât	23
1.2.5. Oruç	24
1.2.6. Hacc	25
1.2.7. İlim Konusu	26
1.2.8. Nefis	27
1.2.9. Kalb	29
1.2.10. Rûh	30
1.2.11. Tasavvufta Makamlar	31
1.2.11.1. Tövbe	32
1.2.11.2. Zühd Makamı/Fî Makâmî'z-Zühd	32
1.2.11.3. Sabır Makamı	34

İçindekiler

1.2.11.4. Fakr Makamı	35
1.2.11.5. Şükür Makamı	36
1.2.11.6. Havf ve Recâ Makamı	37
1.2.11.7. Tevekkül	39
1.2.11.8. Rızâ Makamı	41
1.2.12. Tasavvufta Haller.....	42
1.2.12.1. Şevk Hali	42
1.2.12.2. Üns Hali.....	44
1.2.12.3. Kabz ve Bast Hali.....	44
1.2.12.4. Fenâ-Bekâ Hali.....	45
1.2.12.5. Cem ve Tefrik Hali.....	46
BÖLÜM 2	
KENZU'R-RUMÛZ ADLI ESER	49
2.1. Metnin Latinize/ Transkripsiyonlu Hali.....	49
BÖLÜM 3	
ESERİN GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE ÇEVİRİSİ	145
SONUÇ.....	193
KAYNAKÇA.....	195
SÖZLÜK.....	199

KAYNAKÇA

- Aclûnî, İsmail b. Muhammed, *Keşfu'l-Hafâ*, tah. Ahmed el-Kallâs, Muessesetu'r-Risâle, Beyrut, 1405.
- Arı, Abdüselam, “Rıza”, *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XXXV, ss.57-59, İstanbul, 2008.
- Aşkar, Mustafa, *Tasavvuf Tarihi Literatürü*, İz Yayınları, İstanbul, 2015.
- Ateş, Süleyman, *İslam Tasavvufu*, Yeni ufuklar Neşriyat, İstanbul, 2004.
- Aydın, İbrahim Hakkı, “Kenz-i Mahfi”, *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XXV, ss.258-259, Ankara, 2002.
- Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmâil, *Sahihu Buhârî*, thk. Mustafa Dîb el-Buğâ, Dâru İbn Kesîr-Yemâme, Beyrut, 1993.
- Bursevî, İsmail Hakkı, *Rûhu'l-Beyân fî Tefsîri'l-Kur'ân*, Matbaatü Osmaniyye, Dersâdet/İstanbul, 1330.
- Cebecioğlu, Ethem, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Anka Yayınları, İstanbul, 2004.
- Cengiz, Muammer, *Bir tasavvuf klasiği olarak Mahmûd Şebüsteri'nin Gülşen-i Râz mesnevîsi*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi 2014, YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> (Tez No: 385558)
- Cevherî, Ebu Nasr İsmâil b. Hammad, *es-Sihah tâcu'l-Luğa ve Sihau'l-Arabiyye*, thk. Ahmet Abdulgafur Attâr, Daru'l-İlim, Beyrut, 1987.
- Ceyhan, Semih, “Üns”, *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XLII ss.348-349, İstanbul, 2012.
- Cürcanî, Ali b. Muhammed eş-Şerif. *Kitabü't-Ta'rifat*. Kahire: Dâru'l-Fadîle, ts.
- Cürcanî, Ali b. Muhammed eş-Şerif, *Kitabü't-Ta'rifat*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1983.
- Çağrıncı, Mustafa, Fenâ *TDV İslâm Ansiklopedisi(DİA)*, XII, ss.333-335, İstanbul, 1995.
- ....., “Nasihât”, *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XXXII, ss.408-409, İstanbul, 2006.
- ....., “Sabır”, *TDV İslâm Ansiklopedisi(DİA)*, XXXV, ss.337-339, İstanbul, 2008.
- ....., “Şevk”, *TDV İslâm Ansiklopedisi(DİA)*, XXXIX, ss. 20-22, İstanbul, 2010.
- ....., “Tevekkül”, *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XLI, ss.1-2, İstanbul, 2012
- Demirci, Kürşat, “Zühd”, *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XLIV, ss.530-533, İstanbul, 2013.
- Demirci, Mehmet, “Hal”, *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XV, ss.216-218 İstanbul, 1997.
- Durmuş, İsmail, “Şiir”, *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XXXIX, ss.154-155. İstanbul, 2010.
- Ebû Tâlib el-Mekkî, *Kutü'l-kulûb*, Kahire, 1961.
- Emîr Hüseyinî, *Kenzu'r-Rumûz*, Milli Kütüphane Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi, No: 06 Hk 879/6.
- Eraydın, Selçuk, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, M.Ü.İ.F Yayınları, İstanbul, 1994.

- Erkaya, Mahmud Esad, *Kur'an Kaynaklı Tasavvuf Kavramları*, Otto Yayınları, Ankara, 2017.
- Fîrûzâbâdî, Muhammed b. Yakub, *Kâmûsu'l-muhit*, Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 2011.
- Gazzâlî, Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Ahmed et-Tûsî, *İhyâ'ü 'Ulûmi'd-dîn*, Kahire, 1358/1939.
- Gökcan, M. Mansur, *Temel Ahlaki Prensipleriyle Tasavvuf*, Harf yayınları, Ankara, 2017.
- ....., "Tasavvufta Tevekkül Anlayışı", *ÇÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XVIII/1, ss.131-165, Adana, 2018.
- Görmez, Mehmet, "Din Nasihattir", *Diyanet Dergisi*, 2006, CLXXXII, s.24-27.
- Gündoğdu, Cengiz, "Tarikatlerin Doğuşu" *EKEV Akademi Dergisi*, I/2, Mayıs 1998, ss.97-106.
- Hücvîrî, Ebü'l-Hasan Ali b. Osman el-Hücvîrî, *Keşfü'l-Mahcûb: Hakikat Bilgisi* (trc. Süleyman Uludağ), İstanbul, 1982
- İbn Acîbe, Ebü'l-Abbâs Ahmed b. Muhammed b. Mehdî el-Hasenî eş-Şâzelî, *el-Bahrü'l-Medîd fî Tefsîri'l-Kur'âni'l-Mecîd*, thk. Ömer Ahmed er-Râvî, Dâru'l Kütübi'l-İlmiyye, 2. Baskı, Beyrut, 1426/2005.
- İbn Manzûr, Ebü'l-Fazl Muhammed b. Mükerrerem el-Ensârî. *Lisânü'l-'Arab*. Kahire: Dâru'l-Meârif, ts.
- İbnü'l-Arabî, Muhyiddîn Muhammed b. Alî b. Muhammed el-Arabî et-Tâi el-Hâtimî, *el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye fî Marifeti'l-Esrâri'l-Mâlikiyye ve'l-Mülkiyye*, Kahire, 1293.
- Kara, Mustafa, "Fenâ" *TDV İslâm Ansiklopedisi(DİA)*, XII, ss.333-335, İstanbul, 1995.
- ....., "Havf", *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XVI, ss.528-531, İstanbul, 1997.
- Karagöz, İsmail, vd., *Dinî Kavramlar Sözlüğü*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2017.
- Kâşânî, Abdürrezzak, *Tasavvuf Sözlüğü*, çev. Ekrem Demirli, İz Yayıncılık, İstanbul, 2004.
- Kayıklık, Hasan, *Tasavvuf Psikolojisi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2011.
- Kelâbâzî, Ebu Bekir Muhammed b. İshak, *et-Taarruf li-Mezhebi Ehli't-Tasavvuf*, thk. Ahmet Şemseddin, nşr. Daru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 1993.
- Kılıç, Mahmud Erol, *Sûfî ve Şiir*, İnsan Yayınları, İstanbul, 2011
- ....., *Evvele Yolculuk*, Sûfî Yayınları, İstanbul, 2013.
- Kuşeyrî, Ebü'l-Kâsım Zeynülsîlâm Abdülkerîm b. Hevâzin b. Abdilmelik, *er-Risâle*, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 1422/2001.
- ....., *Letâifü'l-işârât*, thk. İbrahim Besyûnî, 3. Baskı, el-Hey'etü'l Mısriyye, by, 2000.
- Kutluer, İlhan, "İlim", *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XXII, ss.109-114, İstanbul, 2002.
- Makdîsi, *Safvetü't-Tasavvuf* (Tasavvufun Özü), çev. M. Cevat Ergin, İlk Harf Yayınları, İstanbul, 2015.
- Mâtürîdî, Ebû Mansûr Muhammed b. Muhammed, *Te'vîlâtü Ehli's-Sünne*, (nşr. Fâtıma Yûsuf el-Hiyemî), Beyrut, 1425/2004.
- Müslim, Ebu'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc, *Sahîhu Müslim*, nşr. Muhammed Fuâd Abduldâkî, Dâru İhyâi'l-Kütübü'l-Arabiyye, Kahire, 1991.
- Nalbat, Muhammed, "Ârifî'nin Kenzu'r-Rumûz Adlı Mesnevisi Üzerine Bir İnceleme", *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi (aded)*, V/2, (Ağustos 2021), ss.1364-1393.

- Necmeddîn-i Dâye, Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed b. Sâhâver el-Esedî er-Râzî, *et-Te'vilâtü'n-Necmiyye* (Bahrü'l-Hakâik ve'l-Me'ânî fî Tefsîri's-Seb'i'l-Mesânî), thk. Ahmed Ferîd el-Mezîdî, Dâru'l Kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 2009.
- ....., *Mirsâdü'l-İbâd*, y.y., Tahran, 1352.
- Nizami, Khalıq Ahmad, "Hüseynî Sâdât el-Gûri", *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XIX, ss.24, İstanbul, 1999.
- Râgıb el-İsfahânî, Ebü'l-Kâsım Hüseyn b. Muhammed b. el-Mufaddal, *el-Müfredât fî Garîbi'l-Kur'ân*, Mektebetü Nizâr Mustafa el-Bâz, byy, ts.
- Refahî, *Kenzu'r-Rumûz*, Leipzig Üniversitesi Kütüphanesi İslam El Yazmaları Bölümü, No: B. Or. 103, v. 179r-207r.
- Reis, Bedriye, "Tasavvuf Klasiklerinde Rıza Kavramı", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, X/53, ss. 891-913, Samsun, 2017.
- Serrâc, Ebû Nasr es-Serrâc, *el-Lüma'* (nşr. Abdülhalîm Mahmûd – Tâhâ Abdülbâkî Sürûr), y.y., Kahire, 1380/1960.
- Sühreverdi, Ebu Hafs Şihabüddin Ömer, *Avârifü'l-Meârif*, el-Mektebetü'l-Mekkîyye, Mekke, 1422/2001.
- Şemsettin Sami, *Kâmûs-u Türkî*, Dersaadet İkdâm Matbaası, 1317.
- Şimşek, Selami, *Tasavvuf Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Litera Yayınları, İstanbul, 2017.
- Tan, M. Nedim, "Avârifü'l-Maârif ve Osmanlı Tasavvuf Düşüncesine Kaynaklığı", *Osmanlı Düşüncesi: Kaynakları ve Tartışma Konuları*, Editör. Aydın, Fuat. vd., 1. Baskı, Mahya Yayıncılık, İstanbul, 2019, ss. 687-710.
- Tüsterî, Ebû Muhammed Sehl b. Abdillâh b. Yûnus b. İsâ b. Abdillâh b. Refî', *Tefsîr-rü'l-Kur'ânî'l-'Azîm*, thk. Taha Abdurraûf Sa'd, Sa'd Hasen Muhammed Ali, Dâru'l Harem li't Türâs, 1425/2004.
- Uludağ, Süleyman, "Aşk", *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, IV, ss.11-17, İstanbul, 1991.
- ....., "Fakr", *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XII, ss.132-134, İstanbul, 1995.
- ....., "Kabz", *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XXIV, ss.44-45, İstanbul, 2001.
- ....., "Makam", *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XXVI, ss.409-410, İstanbul, 2003.
- ....., "Nefis", *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XXXII, ss.526-529, İstanbul, 2006.
- ....., "Rıza", *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XXXV, ss.56-57, İstanbul, 2008.
- ....., *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabcacı Yayınları, İstanbul, 2012.
- ....., "Tevekkül", *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XLI, ss.3-4, İstanbul, 2012.
- ....., "Tövbe", *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XLI, ss.284-285, İstanbul, 2012.
- Uslu, Recep, "Herat", *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XVII, ss.215-218, İstanbul, 1998.
- Yıldırım, Ahmet, *Din Dünyevileşme ve Zühhd*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara, 2014.
- Yılmaz, Hasan Kâmil, "Cem", *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, VII, ss.278-279, İstanbul, 1993.